

Otklanjanje rizika ili njegova eksplozija?

Glavna stvar je u tome da postizanje pariteta rizika predstavlja balansiranje resursima temeljeno na procjeni realizacije rizika. Paritet rizika nije statičan, jer ni rizik nije statičan.

Kad kažem da rizik nije statičan onda mislim da kad identificirate rizik i poduzmete neku radnju kako biste ga ublažili, rizik se mijenja u skladu s vašom radnjom. Rizik se može povećati i smanjiti, ali se mijenja zbog vaše poduzete radnje. Vi u stvari stvarate novi oblik rizika koji morate procijeniti s obzirom na vašu radnju usmjerenu na ublažavanje tog rizika. To može postati vrlo kompleksno, s obzirom da će i drugi mijenjati stanje rizika na taj način da poduzimaju radnje za ublažavanja rizika. Mreža u kojoj posluje vaša organizacija reagira na radnje koje se poduzimaju radi prevladavanja rizika (t.j. „Lancan vrijednosti“ – kupci, dobavljači itd.). Svi reaguju, a to dovodi do toga da rizik nije statičan.

Jedan dobar primjer za postizanje pariteta rizika bio bi kupnja, recimo 100 dionica nekog ukupnog fonda. Pred vama je rizik da će vrijednost fonda pasti (negativni rizik); možete donjeti odluku da prodate call opcijom (po određenoj cijeni u budućnosti) kako biste poravnali (neutralizirali) negativni rizik, ili pak možete dati nalog za zaustavljanje gubitka kako biste minimalizirali vaš gubitak. U biti vi ste promijenili rizik (ne statičan). Call opcija stvara novi rizik, a to je onaj rizik da biste mogli opozvati fond ako prijeđe naznačenu cijenu. To će ograničiti vaše profite u fondu (rizik prema gore). U svakom slučaju, vi ste promijenili rizik i on je postao nestatičan zbog vaših radnji i / ili zbog radnji drugih unutar vaše mreže, ali i onih izvan vaše mreže. To nas dovodi do nepovezanog rizika, a to je rizik koji je pod utjecajem nelinearne reakcije.

Predlažem sljedeće opće definicije za pojmove otklanjanja rizika i eksplozije rizika:

Otklanjanje rizika može se definirati kao: **„Sposobnost neke organizacije da stvori paritet rizika putem ublažavanja rizika kako bi se otklonio utjecaj njegove realizacije“.**

Eksplozija rizika može se definirati kao: **„Utjecaj (bilo pozitivan, bilo negativan) na sposobnost neke organizacije da balansira realizaciju rizika, što ima za posljedicu veću svijest o riziku“.**

Nassim Taleb nudi koncept „Antilomljivosti“ gdje je antilomljivost jednostavno defini-

rana kao konveksni odgovor na uzrok stresa ili uzrok štete (radi proširenja varijacija) koji dovodi do pozitivne osjetljivosti na povećanje promjenjivosti (ili varijabilnosti, stresa, disperzije rezultata, ili nesigurnosti, što se grupira pod zajedničkim nazivnikom „klaster poremećaja“). Slično tome, lomljivost se definira kao konkavna osjetljivost na uzročnike stresa, koja dovodi do osjetljivosti na povećanje promjenjivosti. Veza između lomljivosti, konveksnosti i osjetljivosti na poremećaj matematičke je naravi, dobivene putem teorema, nije izvučena iz empirijskih podataka istraživanja, ili pak iz nekog povijesnog teksta. Ona je data *a priori*.“ Antilomljivost se odnosi na sustave koji rastu u svojoj sposobnosti, otpornosti ili robusnosti kao rezultat pogrešaka, kvarova, napada ili neuspjeha.

Nekoliko primjera otklanjanja rizika ili njihove eksplozije lako bi se moglo pronaći u svijetu kibernetike. Kibernetike prijetnje, kao što su hakiranje, virusi, kibernetički napadi, *Denial of Service* (DOS) napadi – sve su to novosti na današnjim naslovnica. Pretražite Google i pronaći ćete članke, webinare, radionice i još mnogo toga o kibernetičkim prijetnjama i kibernetičkim nestabilnostima koje imaju potencijal da razruše globalnu e-trgovinu itd. organizacije moraju ojačati svoju procjenu i upravljanje kibernetičkim rizicima, a također moraju povezati točke; jer kibernetičke prijetnje tj. opasnosti mogu se odnositi na geopolitičku nestabilnost, državnu politiku pojedinih naroda u pogledu ratovanja i raznih kriminalnih aktivnosti. Otklanjanje rizika i kapitaliziranje na eksploziji rizika mora biti sljedeći korak organizacija, kad se počnu baviti prema budućnosti okrenutim strategijama upravljanja rizika koje naglašavaju potrebu uzimanja u obzir dodirnih točaka, potencijalnog kaskadiranja i potrebe za povezivanjem s vladom, svojom konkurencijom u „lancu vrijednosti“ i sa raznim zajednicama.

Treba moći povezivati točke

Ukratko ću sažeti pet ključnih pretpostavki koje su upotrijebljene kao temelj za razvojni okvir metodologije pod nazivom „Buduće dokazivanje“, korporacije *Logical Management Systems*, a one su:

- **Pretpostavka # 1:** Moderne poslovne i vladine organizacije predstavljaju složene sustave koji rade unutar višestrukih mreža;
- **Pretpostavka # 2:** Postoji mnogo slojeva složenosti unutar organizacija, kao i njihovi „Lanci vrijednosti“;

5 čimbenika koji utječu na donošenje odluka u uvjetima nesigurnosti:

1. Međusobna povezanost: Mogućnosti za zarazu rizikom (geografske, prema kategorijama, geopolitičke);
2. Asimetrija: Mali događaji mogu stvoriti nesrazmjerne i neočekivane rezultate;
3. Vremenski tjesnac: Procesi „u zadnji čas“ imaju vrlo malo slobodnog prostora, pri čemu se efekti realizacije rizika brzo osjećaju;
4. „Buka“: Istaknute činjenice koje se ne primjećuju za vrijeme samog događaja (nedostatak kritičkog razmišljanja);
5. Provjera informacija: Kriva informacija ili informacija data na neadekvatan način, koja nije propisno validirana, može dovesti do još veće izloženosti riziku i do iskrivljenih odgovora.

Završit ću s citatom **Alexandera Hamiltona**, koji je živio od 1755. do 1804. godine, te je bio prvi Ministar financija SAD-a. Hamilton je rekao: **„Nacija kojoj je draža sramota nego opasnost, spremna je za gospodara, i zaslužuje ga.“** Hoće li neuspjelo povezivanje točaka i neuspjelo ponovno promišljanje rizika i nesigurnosti dovesti do vaše propasti?

- **Pretpostavka # 3:** Zbog svoje složenosti, aktivna analiza, ublažavanje rizika, paritet rizika, analiza kaskadnosti (stepeničavosti) itd. potencijalnih posljedica razornih (pozitivnih ili negativnih) događaja su kritični za preživljavanje;
- **Pretpostavka # 4:** Radnje koje se poduzimaju kao odgovor na razorne događaje trebaju se koordinirati među svim dodirnim točkama;
- **Pretpostavka # 5:** Resursi i setovi vještina su ključna pitanja koja je potrebno prepoznati i kojima se treba baviti.

Nedavna publikacija World Economic Forum pod nazivom „Globalni rizici 2015.“ navodi nekoliko odličnih primjera povezivanja točaka. Slika (#3), nazvana „Rizici-trendovi 2015.“ – karta međupovezanosti“ iz izvješća na WEF predstavlja jedan primjer koji govori o tome što se može učiniti kad povežete točke. ►